

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമാഹാത്മ്യം

॥ ചതുർഥോഽധ്യായഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമാഹാത്മ്യം
|| ചതുർഥോഽധ്യായഃ ||

സൂത ഉവാച

അഥ വൈഷ്ണവചിന്തേഷു ദൃഷ്ട്യാ ഭക്തിമലൗകികീം |
നിജലോകം പരിത്യജ്യ ഭഗവാൻ ഭക്തവത്സലഃ || 4.1 ||

വനമാലീ ഘനശ്യാമഃ പീതവാസാ മനോഹരഃ |
കാഞ്ചീകലാപരുചിരോ ലസൻമുകുടകുണ്ഡലഃ || 4.2 ||

ത്രിഭംഗലലിതശ്ചാരുകൗസ്തുഭേന വിരാജിതഃ |
കോടിമൻമലാവൺയോ ഹരിചന്ദനചർചിതഃ || 4.3 ||

പരമാനന്ദചിൻമൂർത്തിർമധുരോ മുരലീധരഃ |
ആവിവേശ സ്വഭക്താനാം ഹൃദയാന്യമലാനി ച || 4.4 ||

വൈകുണ്ഠവാസീനോ യേ ച വൈഷ്ണവാ ഉദ്ധവാദയഃ |
തത്കമാശ്രവണാർഥം തേ ഗുഹ്യരൂപേണ സംസ്ഥിതാഃ || 4.5 ||

തദാ ജയജയാരാവോ രസപുഷ്പിരലൗകികീ |
ചൂർണപ്രസൂനവൃഷ്ടിശ്ച മുഹൂഃ ശംഖരവോഽപ്യഭൂത് || 4.6 ||

തത്സദാസംസ്ഥിതാനാം ച ദേഹഗേഹാത്മവിസൃതിഃ |
ദൃഷ്ട്യാ ച തൻമയാവസ്ഥാം നാരദോ വാക്യമബ്രവീത് || 4.7 ||

അലൗകികോഽയം മഹിമാ മുനീശ്വരാഃ
 സപ്താഹജന്യോഽഭ്യ വിലോകിതോ മയാ |
 മുന്യാഃ ശഠാ യേ പശുപക്ഷിണോഽത്ര
 സർവ്വേപി നിഷ്ഠാപതമാ ഭവന്തി || 4.8 ||

അതോ നൃലോകേ നനു നാസ്തി കിഞ്ചിത്
 ചിത്തസ്യ ശോധായ കലൗ പവിത്രം |
 അഘൗഘവിധ്യംസകരം തഥൈവ
 കമാസമാനം ഭൂവി നാസ്തി ചാന്യത് || 4.9 ||

കേ കേ വിശുദ്ധ്യന്തി വദന്തു മഹ്യം
 സപ്താഹയജ്ഞേന കമാമയേന |
 കൃപാലുഭിർലോകഹിതം വിചാർയ
 പ്രകാശിതഃ കോഽപി നവീനമാർഗഃ || 4.10 ||

കുമാരാ ഊചുഃ
 യേ മാനവാഃ പാപകൃതസ്തു സർവദാ
 സദാ ദുരാചാരതാ വിമാർഗഗാഃ |
 ക്രോധാഗ്നിദഗ്ധാഃ കുടിലാശ്ച കാമിനഃ
 സപ്താഹയജ്ഞേന കലൗ പുനന്തി തേ || 4.11 ||

സത്യേന ഹീനാഃ പിതൃമാതൃദൃഷ്ടകാ -
 സ്തുഷ്ണാകുലാശ്ചാശ്രമധർമവർജ്ജിതാഃ |
 യേ ദാമ്ഭികാ മത്സരിണോഽപി ഹിംസകാഃ
 സപ്താഹയജ്ഞേന കലൗ പുനന്തി തേ || 4.12 ||

പഞ്ചോഗ്രപാപാശ്ചരലചരദ്മകാരിണഃ
 ക്രൂരാഃ പിശാചാ ഇവ നിർഭയാശ്ച യേ |

ബ്രഹ്മസ്യപുഷ്ടോ വ്യഭിചാരകാരിണഃ

സപ്താഹയജ്ഞേന കലൗ പുനന്തി തേ ||4.13 ||

കായേന വാചാ മനസാപി പാതകം

നിത്യം പ്രകുർവന്തി ശഠാ ഹരേണ യേ |

പരസ്യപുഷ്ടോ മലിനാ ദുരാശയാഃ

സപ്താഹയജ്ഞേന കലൗ പുനന്തി തേ ||4.14 ||

അത്ര തേ കീർതയിഷ്യാമ ഇതിഹാസം പുരാതനം |

യസ്യ ശ്രവണമാത്രേണ പാപഹാനിഃ പ്രജായതേ ||4.15 ||

തുംഗഭദ്രാതടേ പൂർവമഭൂത്പത്തനമുത്തമം |

യത്ര വർണാഃ സ്വധർമ്മേണ സത്യസത്കർമ്മതത്പരാഃ ||4.16 ||

ആത്മദേവഃ പുരേ തസ്മിൻ സർവവേദവിശാരദഃ |

ശ്രൗതസ്മാർതേഷു നിഷ്ണാതോ ദ്വിതീയ ഇവ ഭാസ്കരഃ ||4.17 ||

ദിക്ഷുകോ വിത്തവാ-ശ്ലോകേ തത്പ്രിയാ യുന്ധുലീ സ്മൃതാ |

സ്വവാക്യസ്ഥാപികാ നിത്യം സുന്ദരീ സുകുലോദ്ഭവാ ||4.18 ||

ലോകവാർത്താരതാ ക്രൂരാ പ്രായശോ ബഹുജൽപികാ |

ശൂരാ ച ഗൃഹകൃത്യേഷു കൃപണാ കലഹപ്രിയാ ||4.19 ||

ഏവം നിവസതോഃ പ്രേച്ഛണാ ദമ്പത്യോ രമമാണയോഃ |

അർമാഃ കാമാസ്തയോരാസന്ന സുഖായ ഗൃഹാദികം ||4.20 ||

പശ്ചാദ്ധർമ്മാഃ സമാരണ്ണാസ്താഭ്യാം സന്താനഹേതവേ |

ഗോഭൃഹിരൺയവാസാംസി ദീനേഭ്യോ യച്ഛതഃ സദാ ||4.21 ||

ധനാർധം ധർമ്മാർഗേണ താഭ്യാം നീതം തഥാപി ച |

ന പുത്രോ നാപി വാ പുത്രി തതശ്ചിന്താതുരോ ഭൃശം ||4.22 ||

ഏകദാ സ ദ്വിജോ ദുഃഖാദ്ഗൃഹം തൃക്ത്വാ വനം ഗതഃ |
മധ്യാഹ്നേ തൃഷിതോ ജാതസ്തധാഗം സമുപേയിവാൻ || 4.23 ||

പീത്യാ ജലം നിഷണ്ണസ്തു പ്രജാദുഃഖേന കർശിതഃ |
മുഹൂർതാദപി തത്രൈവ സന്യാസീ കശ്ചിദാഗതഃ || 4.24 ||

ദൃഷ്ട്വാ പീതജലം തം തു വിപ്രോ യാതസ്തുദന്തികം |
നത്യാ ച പാദയോസ്സസ്യ നിഃശ്വസൻ സംസ്ഥിതഃ പുരഃ || 4.25 ||

യതിരുവാച
കഥം രോദിഷി വിപ്ര ത്വം കാ തേ ചിന്താ ബലീയസീ |
വദ ത്വം സത്യരം മഹ്യം സ്വസ്യ ദുഃഖസ്യ കാരണം || 4.26 ||

ബ്രാഹ്മണ ഉവാച
കിം ബ്രവീമി ഋഷേ ദുഃഖം പൂർവപാപേന സഞ്ചിതം |
മദീയാഃ പൂർവജാസ്തോയം കവോഷ്ണമുപദുഞ്ജതേ || 4.27 ||

മദൃത്തം നൈവ ഗൃഹ്ണന്തി പ്രീത്യാ ദേവാ ദ്വിജാതയഃ |
പ്രജാദുഃഖേന ശൂന്യോഽഹം പ്രാണാംസ്സ്യക്തുമിഹാഗതഃ || 4.28 ||

ധിഗ്ജീവിതം പ്രജാഹീനം ധിശ്ശൃഹം ച പ്രജാം വിനാ |
ധിഗ്ധനം ചാനപത്യസ്യ ധിക്കുലം സന്തതിം വിനാ || 4.29 ||

പാൽയതേ യാ മയാ ധേനുഃ സാ വന്ധ്യാ സർവമാ ഭവേത് |
യോ മയാ രോപിതോ വൃക്ഷഃ സോഽപി വന്ധ്യത്വാശ്രയേത് || 4.30 ||

യത്ഫലം മദ്ഗൃഹായാതം തച്ച ശീഘ്രം വിനശ്യതി |
നിർഭാഗ്യസ്യാനപത്യസ്യ കിമതോ ജീവിതേന മേ || 4.31 ||

ഇത്യുക്ത്വാ സ രുരോദോച്ചൈസ്തത്പാർശ്വം ദുഃഖപീഡിതഃ |
തദാ തസ്യ യതേശ്ചിന്തേ കരുണാദുദ്ഗരീയസീ || 4.32 ||

തദ്ഭാലാക്ഷരമാലാം ച വാചയാമാസ യോഗവാൻ |
സർവം ഇണാത്യാ യതിഃ പശ്യാദിപ്രമുചേ സവിസ്തരം || 4.33 ||

യതിരുവാച
മുഞ്ചാഇണാനം പ്രജാരൂപം ബലിഷ്ഠാ കർമണോ ഗതിഃ |
വിവേകം തു സമാസാദ്യ ത്യജ സംസാരവാസനാം || 4.34 ||

ശൃണു വിപ്ര മയാ ത്യേദ്യ പ്രാരബ്ധം തു വിലോകിതം |
സപ്തജൻമാവധി തവ പുത്രോ നൈവ ച നൈവ ച || 4.35 ||

സന്തതഃ സഗരോ ദുഃഖമവാപാംഗഃ പുരാ തമാ |
രേ മുഞ്ചാദ്യ കുടുംബാശാം സന്യാസേ സർവമാ സുഖം || 4.36 ||

ബ്രാഹ്മണ ഉവാച
വിവേകേന ദവേത് കിം മേ പുത്രം ദേഹി ബലാദപി |
നോ ചേത്യജാമ്യഹം പ്രാണാംസ്ത്വദഗ്രേ ശോകമൂർച്ഛിതഃ || 4.37 ||

പുത്രാദിസുഖഹീനോഽയം സന്യാസഃ ശുഷ്ഠ ഏവ ഹി |
ഗൃഹസ്ഥഃ സരസോ ലോകേ പുത്രപൗത്രസമൻവിതഃ || 4.38 ||

ഇതി വിപ്രാഗ്രഹം ദൃഷ്ട്വാ പ്രാബ്രവീത്സ തപോധനഃ |
ചിത്രകേതുർഗതഃ കഷ്ടം വിധിലേഖവിമാർജ്ജനാത് || 4.39 ||

ന യാസ്യസി സുഖം പുത്രാദ്യമാ ദൈവഹതോദ്യമഃ |
അതോ ഹരേന യുക്തോഽസി ഹൃർമിനം കിം വദാമ്യഹം || 4.40 ||

തസ്യാഗ്രഹം സമാലോക്യ ഫലമേകം സ ദത്തവാൻ |
ഇദം ദക്ഷയ പത്യാ ത്വം തതഃ പുത്രോ ദവിഷ്യതി || 4.41 ||

സത്യം ശൗചം ദയാ ദാനമേകദർശനം തു ദോജനം |
വർഷാവധി സ്ത്രിയാ കാർയം തേന പുത്രോഽതിനിർമലഃ || 4.42 ||

ഏവമുക്ത്യാ യയൗ യോഗീ വിപ്രസ്തു ഗൃഹമാഗതഃ |
പത്യാഃ പാണൗ ഫലം ദത്ത്യാ സ്വയം യാതസ്തു കൃത്രചിത് || 4.43 ||

തരുണീ കുടിലാ തസ്യ സഖ്യഗ്രേ ച രുരോദ ഹ |
അഹോ ചിന്താ മമോത്പന്നാ ഫലം ചാഹം ന ദക്ഷയേ || 4.44 ||

ഫലദക്ഷേണ ഗർഭഃ സ്യാദ്ഗർഭേണോദരവൃദ്ധിതാ |
സ്വൽപദക്ഷം തത്ത്യാശ്രക്തിർഗൃഹകാർയം കഥം ദവേത് || 4.45 ||

ദൈവാദ് ധാടീ വ്രജേദ്ഗ്രാമേ പലായേദ്ഗർഭിണീ കഥം |
ശുകവന്നിവസേദ്ഗർഭസ്തം കുകേഷഃ കഥമുത്സൃജേത് || 4.46 ||

തിര്യക്ചേദാഗതോ ഗർഭസ്തദാ മേ മരണം ദവേത് |
പ്രസൂതൗ ദാരുണം ദുഃഖം സുകുമാരീ കഥം സഹേ || 4.47 ||

മന്ദായാം മയി സർവസ്വം നന്നാദാ സംഹരേത്തദാ |
സത്യശൗചാദിനിയമോ ദുരാദായഃ സ ദൃശ്യതേ || 4.48 ||

ലാലനേ പാലനേ ദുഃഖം പ്രസൂതായാശ്ച വർതതേ |
വന്ധ്യാ വാ വിധവാ നാരീ സുഖിനീ ചേതി മേ മതിഃ || 4.49 ||

ഏവം കുതർകയോഗേന തത്ഫലം നൈവ ദക്ഷിതം |
പത്യാ പുഷ്പം ഫലം ദുക്തം ദുക്തം ചേതി തയേരിതം || 4.50 ||

ഏകദാ ദഗിനീ തസ്യാസ്തദ്ഗൃഹം സ്വേച്ഛയാജ്ജിഗതാ |
തദഗ്രേ കഥിതം സർവം ചിന്തേയം മഹതീ ഹി മേ || 4.51 ||

ദുർബലാ തേന ദുഃഖേന ഹൃന്മുജേ കരവാണി കിം |
സാബ്രവീൻമമ ഗർഭോസ്തി തം ദാസ്യാമി പ്രസൂതിതഃ || 4.52 ||

താവത്കാലം സഗർഭേവ ഗൃഹ്ണാ തിഷ്ഠ ഗൃഹേ സുഖം |
വിത്തം ത്വം മത്പതേർയച്ഛ സ തേ ദാസ്യതി ബാലകം || 4.53 ||

ഷാൺമാസികോ മൃതോ ബാല ഇതി ലോകോ വദിഷ്യതി |
തം ബാലം പോഷയിഷ്യാമി നിത്യമാഗത്യ തേ ഗൃഹേ || 4.54 ||

ഫലമർപയ ധേൻവൈ ത്വം പരീക്ഷാർഥം തു സാന്വ്രതം |
തത്തദാചരിതം സർവം തമൈവ സ്ത്രീസ്വഭാവതഃ || 4.55 ||

അഥ കാലേന സാ നാരീ പ്രസൂതാ ബാലകം തദാ |
ആനീയ ജനകോ ബാലം രഹസ്യേ ധുന്ധുലീം ദദൗ || 4.56 ||

തയാ ച കമിതം ഭർത്രേ പ്രസൂതഃ സുഖമർഭകഃ |
ലോകസ്യ സുഖമുത്പന്നമാത്മദേവപ്രജോദയാത് || 4.57 ||

ദദൗ ദാനം ദ്വിജാതിഭ്യോ ജാതകർമ വിധായ ച |
ഗീതവാദിത്രഘോഷോഭൂത്തദ്വാരേ മംഗലം ബഹു || 4.58 ||

ഭർതുരഗ്രേബ്രവീദ്വാക്യം സ്തന്യം നാസ്തി കുചേ മമ |
അന്യസ്തന്യേന നിർദുഗ്ധാ കഥം പുഷ്ണാമി ബാലകം || 4.59 ||

മത്സ്യസുശ്ച പ്രസൂതായാഃ മൃതോ ബാലസ്തു വർതതേ |
താമാകാർയ ഗൃഹേ രക്ഷ സാ ത്യേർഭം പോഷയിഷ്യതി || 4.60 ||

പതിനാ തത്കൃതം സർവം പുത്രരക്ഷണഹേതവേ |
പുത്രസ്യ ധുന്ധുകാരിതി നാമ മാത്രാ പ്രതിഷ്ഠിതം || 4.61 ||

ത്രിമാസേ നിർഗതേ ചാഥ സാ ധേനുഃ സുഷുവ്യേർഭകം |
സർവാംഗസുന്ദരം ദിവ്യം നിർമലം കനകപ്രഭം || 4.62 ||

ദൃഷ്ട്വാ പ്രസന്നോ വിപ്രസ്തു സംസ്കാരാൻ സ്വയമാദധേ |
മത്യാപ്തശ്ചർയം ജനാഃ സർവേ ദിദൃക്ഷാർഥം സമാഗതാഃ || 4.63 ||

ഭാഗ്യോദയോധുനാ ജാത ആത്മദേവസ്യ പശ്യത |
ധേൻവാ ബാലഃ പ്രസൂതസ്തു ദേവരൂപീതി കൗതുകം || 4.64 ||

ന ഇന്താതം തദ്രഹസ്യം തു കേനാപി വിധിയോഗതഃ |
ഗോകർണം തം സുതം ദൃഷ്ട്വാ ഗോകർണം നാമ ചാകരോത് || 4.65 ||

കിയത്കാലേന തൗ ജാതൗ തരുണൗ തനയാവുഭൗ |
ഗോകർണം പണ്ഡിതോ ഇന്താനീ ധുന്ധുകാരി മഹാവലഃ || 4.66 ||

സ്നാനശൗചക്രിയാഹീനോ ദുർഭക്ഷീ ക്രോധവർധിതഃ |
ദൃഷ്ട്വരിഗ്രഹകർതാ ച ശവഹസ്തേന ഭോജനം || 4.67 ||

ചൗരഃ സർവജനദ്വേഷീ പരവേശുപ്രദീപകഃ |
ലാലനായാർഭകാന്ധ്യത്വാ സദ്യഃ കൃപേ ന്യപാതയത് || 4.68 ||

ഹിംസകഃ ശസ്ത്രധാരി ച ദീനാന്ധാനാം പ്രപീഡകഃ |
ചാണ്ഡാലാദിരതോ നിത്യം പാശഹസ്തഃ ശ്വസംഗതഃ || 4.69 ||

തേന വേശ്യാകുസംഗേന പിത്ര്യം വിത്തം തു നാശിതം |
ഏകദാ പിതരൗ താഡ്യ പാത്രാണി സ്വയമാഹരത് || 4.70 ||

തത്പിതാ കൃപണഃ പ്രോച്ചൈർധനഹീനോ രുരോദ ഹ |
വന്ധ്യത്വം തു സമീചീനം കുപുത്രോ ദുഃഖദായകഃ || 4.71 ||

ക്വ തിഷ്ഠാമി ക്വ ഗച്ഛാമി കോ മേ ദുഃഖം വ്യപോഹയേത് |
പ്രാണാംസ്ത്യജാമി ദുഃഖേന ഹാ കഷ്ടം മമ സംസ്ഥിതം || 4.72 ||

തദാനിം തു സമാഗത്യ ഗോകർണോ ഇന്താനസംയുതഃ |
ബോധയാമാസ ജനകം വൈരാഗ്യം പരിദർശയൻ || 4.73 ||

അസാരഃ ഖലു സംസാരോ ദുഃഖരൂപീ വിമോഹകഃ |
സുതഃ കസ്യ ധനം കസ്യ സ്തേഹവാഞ്ജലത്യേനിശം || 4.74 ||

ന ചേന്ദ്രസ്യ സുഖം കിഞ്ചിന്ന സുഖം ചക്രവർതിനഃ |
സുഖമസ്തി വിരക്തസ്യ മൂനേരേകാന്തജീവിനഃ || 4.75 ||

മുഞ്ചാഇതാനം പ്രജ്യാരുപം മോഹതോ നരകേ ഗതിഃ |
നിപതിഷ്യതി ദേഹോഽയം സർവം തൃക്ത്വാ വനം വ്രജ || 4.76 ||

തദ്യാക്യം തു സമാകർണ്യ ഗന്തുകാമഃ പിതാബ്രവീത് |
കിം കർതവ്യം വനേ താത തത്ത്വം വദ സവിസ്തരം || 4.77 ||

അന്ധകുപേ സ്നേഹപാശേ ബദ്ധഃ പംഗുരഹം ശഠഃ |
കർമണാ പതിതോ നൂനം മാമുദ്ധര ദയാനിയേ || 4.78 ||

ഗോകർണ ഉവാച
ദേഹ്യേസ്ഥിമാംസരുധിര്യേഭിമതിം തൃജ ത്വം
ജായാസുതാദിഷു സദാ മമതാം വിമുഞ്ച |
പശ്യാനിശം ജഗദിദം ക്ഷണഭംഗനിഷും
വൈരാഗ്യരാഗരസികോ ഭവ ഭക്തിനിഷുഃ || 4.79 ||

ധർമം ഭജസ്യ സതതം തൃജ ലോകധർമാൻ
സേവസ്യ സാധുപുരുഷാഞ്ജഹി കാമത്യച്ഛാം |
അന്യസ്യ ദോഷഗുണചിന്തനമാശു മൂക്ത്വാ
സേവാകുമാരസമഹോ നിതരാം പിബ ത്വം || 4.80 ||

ഏവം സുതോക്തിവശതോഽപി ഗൃഹം വിഹായ
യാതോ വനം സ്ഥിരമതിർഗതഷഷ്ടിവർഷഃ |
യുക്തോ ഹരേരനുദിനം പരിചർയയാസൗ
ശ്രീകൃഷ്ണമാപ നിയതം ദശമസ്യ പാഠാത് || 4.81 ||

|| ഇതി ശ്രീപദ്മപുരാണേ ഉത്തരഖണ്ഡേ ശ്രീമദ്ഭാഗവതമാഹാത്മ്യേ
വിപ്രമോക്ഷോ നാമ ചതുർഥോധ്യായഃ ||